

**Informe-memòria de la prospecció dels següents
sepulcres megalítics: Serrat de les Pipes I, Pla de
la Fossa, Clot dels Morts I (Montmajor), Dolmen
del Puig del Moro (Sant Aniol de Finestres), El
Bosc de Corrà (Espunyola), Dolmen de la
Castellana (Cervià)**

Josep Oriol Font Cot

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

Generalitat de Catalunya
 Departament de Cultura

Ref. num. _____
 Passa. us
 Coneixement
 Instruccions: _____
 Autoritzar Denegar
 Data: 15.12.03
 El Cap del Servei _____

Bruch

Generalitat de Catalunya
 Departament de CULTURA

15.12.03 011698 13:05

Data Núm. Hora
 Registre d'entrada K002E

Comunicació de presentació de documents

Procedència del/s document/s

Cognoms i nom o denominació de l'empresa o institució

FONT COT, JOSEP ORIOL

Població

BARCELONA

Dades del/s document/s

Especificació del/s document/s (si escau)

INFORME - MEMÒRIA DE LA PROTECCIÓ DELS SEGÜENTS
 SEPULCRES MEGALÍTIQS:

SEARDI DE LES PIPES I (Montmajor, Berguedà)

PLA DE LA FOSSA (Montmajor, Berguedà)

CLOT DELS MORTS I (Montmajor, Berguedà)

DOLMEN DEL PUIG DEL MORO (Sant Aniol de Finestres, La Jonquera)

EL BOSC DE CORREÀ (Espunyola, Berguedà)

DOLMEN DE LA CASTELLONÀ (Ciutadella de Ter, Gironès)

Destinació del/s document/s

Denominació de la unitat o òrgan administratiu (destinació interna o externa)

DEPARTAMENT DE CULTURA. SERVEI D'ARQUEOLOGIA

Població (si la destinació del document és externa al Registre)

BARCELONA

BARCELONA, 15 DESEMBRE DE 2003

Localitat i data

Signatura de la persona que presenta el/s document/s

*for
 pefo*

K132-V01-00

SUMARI

INTRODUCCIÓ	1
L'informe-memòria: alguns matisos aclaratoris	1
Agraïments	2
Bibliografia	2
SERRAT DE LES PIPES I (Montmajor)	3
PLA DE LA FOSSA (Montmajor)	4
CLOT DELS MORTS I (Montmajor)	5
DOLMEN DEL PUIG DEL MORO (Sant Aniol de Finestres)	6
EL BOSC DE CORREÀ (Espunyola)	8
DOLMEN DE LA CASTELLANA (Cervià de Ter)	9
Documentació gràfica	10

INTRODUCCIÓ

L'informe-memòria: alguns matisos aclaratoris

Aquestes línies serveixen tan sols per constatar que aquest informe-memòria segueix fil per randa l'esquema de l'anterior informe-memòria, presentat el propassat mes de novembre. Així, excepte als casos en què els megàlits ja no existeixen (vegeu paràgraf inferior), el present escrit consta d'un conjunt de fitxes, una per megàlit, on a cadascuna hi ha la data de la prospecció, les coordenades de l'indret i la seva altitud sobre el nivell del mar, l'acimut del megàlit (mesurat des de la cambra en direcció al passadís) i l'altura angular de l'horitzó que hi ha al davant de l'entrada del dolmen. Les fitxes també expliquen com arribar al monument, la seva ubicació i entorn, i el seu estat de conservació.

Ara bé, hi ha un parell de qüestions que cal tenir en consideració. En primer lloc, aquest informe-memòria, a diferència del que succeeix amb l'anterior, no ha tingut en compte els errors de posicionament de les coordenades de la C.A.C.

Un altre aspecte fa referència a dos dels megàlits, malauradament destruïts. El primer és el del Bosc de Correà, a Espunyola, que segons el testimoni del Sr. Josep Carreras, fou enderrocat ja fa força anys. El segon megàlit és el dolmen de la Castellana, destruït en data relativament recent. En una conversació matinguda amb la Sra. Montserrat Mataró se'm va informar que es va detectar l'enderrocament d'aquest exemplar fa poc més d'un any, i que es preveu restituir-lo al seu lloc, respectant tant la planimetria com l'orientació, en un termini de no massa mesos. Tot i la destrucció d'ambdós sepulcres, s'ha anat fins el lloc, i en la fitxa corresponent s'hi indiquen les coordenades i l'altitud sobre el nivell del mar, així com els vestigis que se'n conserven i la manera d'accedir a l'indret.

Finalment, com que en dos dels casos hi havia, a poca distància, dos megàlits més, dins la documentació gràfica s'inclou una fotografia de cadascun. Val a dir que ambdós dòlmens són en bon estat de conservació.

Agraïments

En primer lloc, vull agrair al Sr. Josep Castany i Llussà el seu assessorament i haver-me posat en contacte amb els Srs. Josep Agustí i Prat, d'Olot, i Josep Carreras i Balaguer, de la Societat d'Arqueologia del Berguedà, als quals també estic molt agraït, ja que el primer m'ha ajudat en la meva infructuosa recerca del megàlit d'Espunyola, i el segon m'ha donat les indicacions exactes per trobar el dolmen de Sant Aniol de Finestres. He de donar les gràcies a la Sra. Roser, del mas Torreadella, per les indicacions que em van permetre trobar dos dels dòlmens de Montmajor. També vull agrair a la Núria Rodríguez Baylach i a l'Àlicia Xicota Viñé haver-me acompanyat, tot i la pluja, el dia 16 de novembre. I per descomptat, a en Francesc Navarro Coma i a la Montserrat Rato Corrales el seu recolzament logístic.

Bibliografia

Carta Arqueològica: Berguedà, Garrotxa i Gironès. Inventari i Documentació del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya [consulta: octubre i novembre de 2003]

Castany i Llussà, Josep (1988), "Els sepulcres de Gargallà (Montmajor, Berguedà) i el fenomen megalític de l'Edat dels Metalls a la conca del riu Cardener", *Cardener*, 5, pp.61-105

Castany, Josep (1990), "El megalitisme i les coves sepulcrales i d'hàbitat", a DD.AA., *El Berguedà: de la Prehistòria a l'Antiguitat*, Berga, Àmbit de Recerques del Berguedà, pp.113-165

Tarrús i Galter, Josep (1990), "Breus notes sobre el megalitisme interior de les comarques gironines", *Quaderns 1988-1989. Quaderns del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles*, pp.67-80

SERRAT DE LES PIPES I (Montmajor)

Data de prospecció: 5 de novembre de 2003

Coordenades: 41°56'48.7" N; 1°42'45.7" E

Altitud: 635 ± 10 m.s.n.m.

Orientació: 300°, mirant vers el vestibul, de planta rectangular, que segons els seus excavadors és "delimitat per una llosa vertical clavada al túmul i una altra de rebaixada transversal a les laterals i dintre del recinte funerari." (Castany, 1990:135).

Altura angular: 1°

Com arribar-hi: des de la carretera B-420, que va de Cardona a Montmajor, ens desviarem a l'altura del quilòmetre 4,5 on, a mà dreta, trobarem un rètol que ens indica els masos de Torredadella i Claranès. Continuarem pel camí, sempre en sentit ascendent, fins que trobarem el mas de Torredadella. En línia recta, ja som a 600 metres dels dòlmens. Des d'aquí prendrem un camí que voreja el mas per la dreta, i passarem pel costat de dos camps de conreu, el segon dels quals més petit. Ambdós camps es troben a mà dreta del camí. Continuarem el nostre trajecte, fins que un tercer camp talla el camí, que continua més enllà. Un cop creuat el camp, serem tan sols 150 metres, en línia recta, dels megàlits. Immediatament veurem un revolt just a l'altura d'on neix un nou camí. Nosaltres prendrem el camí de la dreta, i caminarem uns 30 metres, fins trobar, a mà esquerra, un sender poc visible que s'embosca. Caminarem 100 metres, fins que aquest sender ens portarà a la carena, on primer trobarem el megàlit de Serrat de les Pipes II, i 30 metres més enllà, el Serrat de les Pipes I, que de fet és visible des del primer dels megàlits que haurem trobat.

Ubicació i entorn: Serrat de les Pipes I és en una posició dominant, ja que es troba al damunt de la carena, per l'extrem sud-est. Pel que fa a la vegetació, hi ha alzines, pi blanc i grèvols, a més de romaní, garrics i alguns brots de roure.

Estat de conservació: és en bon estat de conservació. *In situ* hi ha les quatre lloses de les que ens parla Castany, és a dir, les dos laterals –fortament inclinades vers l'interior-, així com les dues lloses que conformen el vestibul (1990:135). També hi ha les cinc lloses que els seus excavadors van col·locar damunt la cambra. El sòl de la cambra és cobert per grava i llosetes. L'estructura tumular es conserva bé, sent especialment visible als vessants NW i SE. Pel cantó de llevant es pot apreciar com descansa sobre el sòl natural de gres. Les lloses del megàlit són d'aquest material.

PLA DE LA FOSSA (Montmajor)

Data de prospecció: 5 de novembre de 2003

Coordenades: 41°56'36.6" N; 1°42'10.9" E

Altitud: 665 ± 10 m.s.n.m.

Orientació: 205°, prenent com a referència el punt on s'entreguen, per la cara interior de la cambra, les lloses a i b (Castany, 1988:84).

Altura angular: 2°

Com arribar-hi: cal prendre el camí que ens indica els masos de Torredadella i Claranès (vegeu fitxa del Serrat de les Pipes I). Abans d'arribar al mas de Torredadella trobarem una cruïlla. Un dels camins, el de l'esquerra, és ascendent, i mena a l'esmentada masia; cal prendre el de la dreta, el qual ens portarà al mas Claranès. Arribats a aquest punt serem a 360 metres, en línia recta, del dolmen. Cal prosseguir per aquest camí, fins que en trobarem un altre, que es desvia a mà dreta. El prendrem, fins que trobarem un replà, on hi ha una cruïlla, la qual és tan sols a 70 metres, en línia recta, del Pla de la Fossa. Un dels camins continua en la mateixa direcció, però és en més mal estat; l'altre trenca cap a l'esquerra, i és ascendent. Agafarem el darrer camí, i a poca distància trobarem un sender a mà dreta, poc visible, que s'endinsa pel bosc. Després de caminar uns quants metres localitzarem a mà dreta el dolmen, perfectament visible des del sender.

Ubicació i entorn: el dolmen roman a un suau vessant, i la seva posició no és especialment dominant. L'entorn vegetal immediat inclou roures i alzines, amb presència de pi blanc. A les rodalies la presència del darrer taxó és més abundant.

Estat de conservació: Pla de la Fossa es conserva bé. Sense variacions significatives hi ha les sis lloses, així com la cobertera, que s'esmenten a l'article de Castany i apareixen a la planta que publica (ibid.:81 i 84). El túmul també és en bon estat de conservació.

CLOT DELS MORTS I (Montmajor)

Data de la prospecció: 5 de novembre de 2003

Coordenades: 41°58'23.3" N; 1°43'13.6" E

Altitud: 620 ± 10 m.s.n.m.

Orientació: 155°

Altura angular: 1,5°

Com arribar-hi: des de la B-420, venint de Cardona en direcció a Montmajor, ens desviem, entre els quilòmetres 6 i 7, a mà dreta, per un camí asfaltat que ens durà al mas Fígols. Passats 400 metres caldrà que deixem el camí asfaltat per prendre un camí a mà esquerra on hi ha el cartell indicador d'El Corral del Vima i Figolets. El seguirem fins trobar una trifurcació. Prendrem el camí de la dreta, que mena al Pujol de Planès, el qual és senyalat. Recorrerem 700 metres, fins trobar a la dreta el rètol que ens indica on és el megàlit.

Ubicació i entorn: Clot dels Morts I és en posició dominant, cosa que es pot percebre molt bé puix l'entorn vegetal és degradat per un incendi de no fa massa anys. D'entre els taxons en destaquen petits roures (alguns dels quals semblen força secs), a més d'alguna petita aizina, bruc, matolls de farigola, etc. Hi ha quelcom de brutícia.

Estat de conservació: el dolmen es conserva bastant bé. *In situ* hi ha les tres lloses que conformen la cambra. La llosa lateral de ponent és parcialment esquinçada en sentit longitudinal per la part més allunyada de la capçalera, cosa que ja s'aprecia a documentació bibliogràfica anterior (Castany, 1990:131), tot i que actualment la inclinació d'aquest fragment de llosa és més acusat, i de fet no jau a terra perquè hom ha col·locat una lloseta que la sustenta. De l'arc de circumferència que conforma l'estructura vestibular, o anell intratumular (Castany, 1988:66-67), no se'n pot veure gran cosa. Es probable que aquestes cinc llosetes siguin colgades de terra. L'interior de la cambra és reomplert de graves. El túmul és en bon estat, podent-se apreciar perfectament la seva tècnica constructiva, a base d'un amuntegament anàrquic de pedres i terra. Els efectes de l'incendi són perceptibles en algunes de les pedres, que presenten una pàtina fosca.

DOLMEN DE PUIG DEL MORO (Sant Aniol de Finestres)

Data de prospecció: 16 de novembre de 2003

Coordenades: 42°5'19.3" N; 2°33'40.6" E

Altitud: 790 ± 10 m.s.n.m.

Orientació: 75° (cal tenir en compte el pobre estat de conservació del megàlit)

Altura angular: 1°

Com arribar-hi¹: cal agafar la carretera C-63, des d'Anglès en direcció a Olot. Arribarem a Les Planes d'Hostoles, i al final, a mà dreta (tot i que al mapa comarcal de l'ICC se'ns senyali a l'esquerra) veurem el cementiri. Just abans trobarem una pista asfaltada, en direcció a Cogolls, que seguirem. Al cap de 1600 metres veurem, a la dreta, un petit pla que fa d'aparcament natural, i uns quants metres més enllà una pista, també a mà dreta, que mena al riu. Immediatament travessat el riu hi ha una cruïlla. Nosaltres seguirem la pista de l'esquerra, que té una cadena. A mà esquerra deixarem una casa restaurada, i després de caminar uns 10 minuts veurem una tanca on hi diu "Tanqueu la porta, si us plau. Bestiar lliure". Pocs minuts després trobarem una altra casa, a l'esquerra, que es diu "La Rebeja". Fins aquí el camí és més o menys planer, però ara la pista és més dolenta i rodada, i amb un major pendent, fins que al final torna a ser més planera. Arribarem a un collet, on hi ha un filferro pel bestiar i un rètol de fusta, molt vell, on s'hi pot llegir "Pla Buscàs, 1km": des del punt on hem deixat l'asfalt fins aquí hauréu recorregut 1700 metres. Continuarem per aquest camí, i un cop caminats uns vint minuts arribarem al mas de Pla Buscàs. Rera la casa, i discretament visibles, hi ha uns dipòsits d'aigua, i des d'aquí surt un camí de bosc, que puja vers la carena, fent llaçades al seu trajecte inicial. Passarem per un escaler (un esgraonat de pedres naturals). Un cop dalt de la carena continuarem pel camí carener cap a la dreta, en sentit ascendent. El camí és planer, força ample i net, i al cap d'uns quatre minuts trobarem, a uns cinc metres del camí, a mà esquerra, el dolmen, a una molt petita elevació, bastant aclarida de vegetació.

Ubicació i entorn

El megàlit és en posició molt dominant, dalt de la carena, controlant, pels

¹ Informació facilitada molt amablement pel Sr. Josep Agustí i Prat, d'Olot, el qual visità el dolmen el desembre de 2001. Quasi dos anys després hem pogut seguir les seves indicacions amb total exactitud.

quatre punts cardinals, una vista esplèndida, en especial pels vessants de llevant i ponent. L'entorn vegetal és boscós, amb predomini d'alzines sureres.

Estat de conservació

El dolmen del Puig del Moro és en el mateix estat que se'ns esmenta a la C.A.C., és a dir, conserva diverses lloses escampades, tot i que algunes resten *in situ*. Amb seguretat, al seu lloc hi ha dues lloses, una a cada lateral, les quals romanen inclinades vers l'interior de la cambra. A més n'hi ha una altra, més petita, que es troba al lateral nord, a la part del passadís. Una quarta llosa probablement també és *in situ*, i roman a la part que equival a la capçalera: per tant, en pot ser una part. Prenent com a referència les dues lloses laterals de majors proporcions, es pot establir que l'amplada màxima de la cambra, presa des de la cara interior d'ambdues lloses, és de 210 cm. En amplària màxima, altura des del sòl i gruix màxim, les dues lloses laterals de majors dimensions que són al seu lloc amiden 110 x 40 x 12 cm (lateral nord), i 80 x 45 x 16 cm (lateral sud), mentre que la llosa del lateral nord més petita es troba a 145 cms a llevant de la llosa més gran del mateix lateral, i les seves mides són 45 x 17 x 13 cm. Per la seva part, la llosa que és a la capçalera mesura 40 x 68 x 12 cm. La resta de les lloses són fora de lloc. En concret n'hi ha quatre més, que deurien haver format part de l'estructura. Una d'aquestes lloses és de grans dimensions, i es recolza en perpendicular a la lateral nord. Creiem que podria haver estat part de la capçalera. Les lloses del megàlit són de gres. Quant al túmul és força erosionat, tot i que es pot apreciar la seva planta, de forma circular.

Finalment, cal dir que per prendre l'orientació s'ha tingut en compte la planta idealitzada que publica Josep Tarrús (1990:79)

EL BOSC DE CORREÀ (Espunyola)

Data de la prospecció: 17 de novembre de 2003

Coordenades: 42°02'29.3" N; 1°44'17.9" E

Altitud: 890 ± 10 m.s.n.m.

Com arribar-hi: venint de Montmajor, arribarem a una betzinera que hi ha un cop passat el quilòmetre 132 de la carretera C-26. Davant de la betzinera hi ha una casa, i al seu costat l'ermita de la Mare de Déu del Bosc. Des de la betzinera caminarem en direcció a Berga, fins trobar un camí, a no massa metres de distància, que és a mà dreta. Un cop al camí veurem, a la dreta, un bosc no massa espès de roures, alzines i pi blanc, el sotabosc del qual és molt ben netejat, per la qual cosa no tindrem cap dificultat per endisar-nos-hi. Des del bosc podrem divisar la betzinera, que és a poc més d'un centenar de metres de distància.

Estat de conservació: amb el Sr. Josep Carreras i Balaguer, de la Societat d'Arqueologia del Berguedà, vam pentinar el bosc, sense trobar cap vestigi del megàlit. Tan sols apreciarem una zona, lleugerament deprimida, on hi ha dues lloses de gres caigudes, una de les quals mig soterrada. Creiem que són les restes del megàlit. N'inclouem una fotografia, així com una altra del dolmen del Bressol de la Mare de Déu, que es troba a 42°02'33.2" N i a 1°44'10.6" E, i a una altitud de 900 ± 10 m.s.n.m., i és en bon estat de conservació. Per arribar a aquest megàlit cal prendre un camí que surt del darrera de l'ermita de la Mare de Déu del Bosc i seguir-lo, en sentit ascendent, fins passar uns pals telefònics. Just després, trobarem el dolmen a mà dreta. En línia recta, del megàlit a l'ermita hi ha 60 metres.

DOLMEN DE LA CASTELLANA (Cervià de Ter)

Dates de la prospecció: 17 i 18 de novembre de 2003

Coordenades: 42°03'37.4" N; 2°53'01.3" E.

Altitud: 90 ± 10 m.s.n.m.

Com arribar-hi: des de la N-II, venint de Girona, veurem una cruïlla, i ens desviarem a mà dreta, en direcció a Cervià de Ter. Uns 50 metres després de la cruïlla, i abans de passar per sota el pont de l'A-7, trobarem un camí a l'esquerra, que haurem de prendre. Just a l'entrada el camí passa per sobre d'un canal, i el seu inici és força dolent, tot i que després millora. En qualsevol cas, és perfectament transitable amb un vehicle tot terreny. Trobarem un camp erm a mà dreta, i més endavant ens endinsarem per un bosc. Més endavant veurem un enreixat a la dreta del camí, el qual mor poc després a un camp en guaret. Just al final del camí, a la dreta, localitzarem les restes del dolmen, sota un arbre.

Estat de conservació: el dolmen és destruït. Al punt senyalat al paràgraf anterior he localitzat les seves restes, un grup de set blocs de conglomerat, d'amplàries màximes que oscil·len entre els 105 i els 120 cms., i gruixos d'entre els 15-25 cms. Aquests blocs descansen sobre un amuntegament d'argila. En conversació telefònica mantinguda amb la Sra. Montserrat Mataró i Pladelasala m'ha comentat que es té notícia de la seva destrucció des del 2002, i que en un període d'uns pocs mesos es durà a terme una restitució de les lloses, respectant-ne la planta i orientació originals.

Superior: Serrat de les Pipes I, vist des del lateral nord-est
Inferior: vista del mateix megàlit, des del cantó sud-oest

A Dalt: el dolmen del Serrat de les Pipes I, a Montmajor, vist des de la cambra al vestibul. A Baix: vista del megàlit, des del vestibul vers la cambra

A dalt: el dolmen del Serrat de les Pipes II, vist des de l'entrada
A baix: el Pla de la Fossa (Montmajor), des de la cambra vers el vestíbul

A dalt: el Pla de la Fossa, vist des del vestibul a la cambra
A baix, vista del mateix megàlit des del cantó de llevant (esquerra) i de ponent (dreta)

Superior: Clot dels Morts I (Montmajor), vist des de la capçalera vers el vestíbul
Inferior: vista des del vestíbul cap a la capçalera

A dalt: Clot dels Morts I, vist des del lateral de ponent.
A baix: Clot dels Mort I, des del lateral de llevant (esquerra)
i megàlit del Bressol de la Mare de Déu (Espunyola) (dreta)

A dalt: imatge del dolmen de Puig del Moro, a Sant Aniol de Finestres, des de llevant.
A baix,: el mateix megàlit, vist des del sud (a l'esquerra) i des del nord (a la dreta)

A dalt: les lloses del dolmen de la Castellana, a Cervià de Ter (Gironès), tal i com les vaig localitzar el proppassat mes de novembre. A l'esquerre: lloses i enclotament que potser van pertànyer al dolmen del Bosc de Correà, a l'Espunyola (Berguedà). Al fons, mig amagada entre els arbres, es pot albirar la betzinera "El Bosc", que es troba al davant de l'ermita homònima.